

УДК 811.111'42

Сабадаш Юлія Олександрівна

Аспірант факультету іншомовної філології

Запорізький національний університет

Сабадаш Юлия Александровна

Аспирант факультета иностранной филологии

Запорожский национальный университет

Sabadash Ul.

Postgraduate student, the Faculty of Foreign Philology

Zaporizhzhya National University

**ЕВОЛЮЦІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО МАКРОКОНЦЕПТУ FAITH
IN GOD У ДИСКУРСІ АНГЛОМОВНИХ ВЕРСІЙ БІБЛІЇ
ЭВОЛЮЦИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО МАКРОКОНЦЕПТА FAITH
IN GOD В ДИСКУРСЕ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ВЕРСИЙ БИБЛИИ
EVOLUTION OF THE LINGUOCULTURAL MACROCONCEPT
FAITH IN GOD IN THE ENGLISH BIBLE DISCOURSE**

Анотація: У статті розкриваються вектори еволюції лінгвокультурного макроконцепту FAITH IN GOD у різночасовому дискурсі англomовних варіантів Біблії. Проаналізовано специфіка модифікації засобів вербалізації макроконцепта та його катаконцептів в умовах еволюції біблійного дискурсу, трансформація якого обумовлена зміною історико-соціокультурного контексту.

Ключові слова: еволюція, дискурс, лінгвокультурний макроконцепт, катаконцепт, вербалізація, віра, праведність, гріховність, тексти Біблії.

Аннотация: В статье раскрываются векторы эволюции лингвокультурного макроконцепта FAITH IN GOD в дискурсе англоязычных версий Библии.

Представлена специфика модификации средств вербализации макроконцепта и его катаконцептов в условиях эволюции библейского дискурса, трансформация которого обусловлена изменениями историко-социо-культурного контекста.

Ключевые слова: эволюция, дискурс, лингвокультурный макроконцепт, катаконцепт, вербализация, вера, праведность, греховность, тексты Библии.

Summary: The article attempts to represent the evolutionary vectors of the linguocultural macroconcept FAITH IN GOD in different English Biblical discourses. The author analyzes the specificity of the macroconcept and its kataconcepts verbalization in the terms of the Biblical discourse evolution, considering the changes in historical, social and cultural contexts.

Key words: evolution, discourse, linguocultural macroconcept, kataconcept, verbalization, faith, righteousness, sinfulness Bible texts.

Антропоцентричний підхід є домінуючою парадигмою сучасних лінгвістичних досліджень, спрямований на аналіз мовної системи в її тісному взаємозв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням [4; 2; 1 та ін]. Принцип пізнання еволюції людської свідомості, процесу інтерпретації поглядів та знань про світ, що фіксуються у свідомості особистості, аналіз вектору змін культурних і релігійних цінностей суспільства, різних соціальних і національних чинників життєдіяльності індивіду відбувається крізь дослідження мови та історико-соціо-культурних особливостей, притаманних певному мовному середовищу [7; 5; 3 тощо]. Пізнати механізми когнітивних трансформацій дійсності та еволюцію структури фонових знань та досвіду, можливо, звернувшись до особистості, а саме: до процесів реструктуризації її зовнішнього та внутрішнього світу.

Уявлення про внутрішню природу особистості, що повернена до небесного, трансцендентного світу, займають важливе місце у ієрархії

цінностей біблійної антропології. ВІРА, як феномен духовного та культурного життя людини, є одним із загальних засобів відображення внутрішньої іпостасі людської істоти. КОНЦЕПТ ВІРА виступає ключовим елементом біблійного дискурсу, у якому ця концептуальна структура саме й реалізується. У залежності від зміни історико-соціо-культурного контексту біблійного дискурсу, еволюціонує концепт, що структурує свідомість (концептосферу) особистості, яка наповнюється новими смислами, у залежності від часу соціо-культурного буття людини.

Значну кількість сучасних наукових праць (Мацьків П.С., Пименова М.В., Степанов Ю.С., Скаб М.В.) присвячено дослідженню базових релігійних концептів (наприклад: Бог, Душа, Ангел, Біс, Гріх, Церков), які, у силу своєї лінгвокультурної специфіки, аналізуються з точки зору різних умов їхнього втілення. Проте дослідженню релігійного концепту, а саме: макроконцепту ВІРА, в аспекті його еволюції, приділялося недостатньо наукової уваги, що й визначає *актуальність* нашої роботи.

Метою цієї статті є дослідження векторів еволюції лінгвокультурного макроконцепту ВІРА (FAITH IN GOD) у різночасовому біблійному дискурсі, що модифікується під впливом лінгвальних та історико-соціо-культурних факторів. **Об'єктом** дослідження виступає лінгво-соціо-культурна специфіка вербалізації макроконцепту FAITH IN GOD в англійських дискурсах Біблії. **Предметом** є вербалізатори, що об'єктивують макроконцепт FAITH IN GOD у дискурсах різних версій Святого Письма, субституції яких розкривають напрямки еволюції біблійного дискурсу та зміну механізмів репрезентації позамовного середовища, що є вербально закодованим. **Матеріалом** слугували тексти англійських версій Біблії: King James Version (далі KJV, 1611p.), American Standard Version (ASV, 1901p.), English Standard Version (ESV, 2001p.), New International Version (NIV, 2011p.).

Дослідження **макроконцепту FAITH IN GOD** дозволяє розкрити комплексну структуру духовної сутності людини, що, перш за все, припускає визначення ставлення особистості до Бога, духовної сили його Слова та його Діянв. Повернення до Бога реалізується у взаємозв'язку понять *ПРАВЕДНІСТЬ (RIGHTEOUSNESS)*, що розуміємо як дотримання Заповітів, абсолютну довіру людини Богові крізь відданість до непорушності, істинності, сталості його Слова, та *ГРІХОВНІСТЬ (SINFULNESS)*, що уявляється як "свідоме або несвідоме здійснення дії, що порушує Божественні настанови" [6]. Таким чином, аналізований макроконцепт FAITH IN GOD розкриває ставлення людини до біблійних істин, що реалізуються в бінарній опозиції **катаконцептів RIGHTEOUSNESS та SINFULNESS**. Діахронічне дослідження їхніх вербалізаторів дозволяє простежити еволюцію механізмів моделювання змістового наповнювання зазначеного макроконцепту, що ми й пропонуємо послідовно розглянути.

Як доводять результати нашого дослідження, **катаконцепт RIGHTEOUSNESS** у межах макроконцепту FAITH IN GOD в англomовному біблійному дискурсі представлений одиницями: *prophet, saints, Lord's (God's) people, God-fearing man, just / righteous (man), to be justified / righteous, faith / (to be) faithful, (to be) holy, devout, belief, to believe, believer, thrust, fidelity* тощо, більша частина з яких характеризується сталим вживанням. Одиниця *prophet*, що репрезентує праведну людину, яка є "вісником волі Бога", відзначається найвищою рекурентністю (494 разів) та залишається незмінною в дискурсі усіх досліджуваних варіантів Біблії.

Компаративний аналіз з'ясував, що у більшості випадків субституції номінативних одиниць на позначення досліджуваного катаконцепту відбуваються на синонімічному рівні: *just man (KJV) → righteous man (ASV, ESV, NIV)* [Gen. 6: 9], *...shewing all good fidelity...* (KJV, ASV) →

...*showing all good faith*... (ESV) → ... *to show that they can be fully trusted*... (NIV) [Titus 2: 10]. Проте одиниця *saint* на позначення "святий" відзначається низьким ступенем залученості у дискурсі ESV 2001р. (82 рази у порівнянні з варіантами KJV, ASV, де вона використовується 101 раз). У дискурсі NIV 2011р. одиниця *saint* не зустрічається взагалі та субститується у бік розширення денотату одиницями *Lord's people* (NIV) [Colossians 1: 26, Acts 26: 10], *God's people* (NIV) [Revelation 13: 10], *God's holy people* (NIV) [Jude 1: 3], що в умовах політичної коректності, імовірно, пояснюється прагненням показати духовну значущість усіх людей, їхню рівність перед Богом, та відсутність потреби окремо підкреслювати "святість" однієї людини. Субституції такого плану відбуваються у рамках десакралізації канонів біблійного дискурсу та постулює таким чином еволюційні зміни знакового змісту досліджуваних концептуальних структур.

Варто додати, вплив тенденції лінгвальної регуляції гендерної рівності виправдовує наявність субституцій мовних одиниць наступного плану: *brethren* (KJV, ASV) → *brothers* (ESV) → *believers* (NIV) [Acts 15: 32, James 3: 1], *merciful men* (KJV, ASV) → *devout men* (ESV) → *the devout* (NIV) [Isaiah 57: 1], що в умовах популяризації політичної коректності реформує канони біблійного мовлення та віддзеркалює когнітивні модифікації структури свідомості представника сучасної англоспільноти.

Найрозповсюдженими лексичними одиницями, що наповнюють катаконцепт RIGHTEOUSNESS, є *faith* [Matthew 15:28 Mark 5: 34, 2 Corinthians 5: 7 Galatians 3: 24], *faithful* [Hebrews 3: 2, 2: 17, Ephesians 1: 1], *holy* [Leviticus 11: 45, Isaiah 30: 11, Matthew 28:19], *belief* [2 Thessalonians 2: 13] тощо. Аналіз дискурсу різночасових варіантів Писання з'ясував випадки субституцій подібних одиниць, що корелюють з ключовими біблійними поняттями, крізь які розкривається значення "віра", а саме:

- СВЯТИСТЬ ...neither wilt thou suffer thine **Holy One** to see corruption (KJV, ASV) → ...let your **holy one** see corruption (ESV) → ...nor will you let your **faithful one** see decay (NIV) [Psalm 16: 10];
- ПРАВЕДНІСТЬ ...a God of **truth** and without iniquity (KJV) → A God of **faithfulness** and without iniquity (ASV, ESV) → A **faithful** God who does no wrong (NIV) [Deuter. 32: 4];
- ЧЕСНІСТЬ ...if ye have done **truly and sincerely**... (KJV) → ...if ye have dealt **truly and uprightly**... (ASV) → ...if you acted **in good faith and integrity**... (ESV) → ...Have you acted **honorably and in good faith**... (NIV) [Judges 9: 16];
- ДОВІРА ... they and **believed** the Lord... (KJV, ASV, ESV) → ...put their **trust in him**... (NIV) [Exodus 14: 31] тощо.

Таким чином, наведені приклади розкривають специфіку еволюції засобів вербалізації досліджуваного катаконцепту RIGHTEOUSNESS. З одного боку, вектори змін не є драматичними, оскільки субституції загальних одиниць відбувається у напрямку генералізації поняття "віра" (*truth* → *holy* → *faithful*). Таким чином, внутрішній зміст катаконцепту залишається відносно сталим, що одночасно зберігає образні уявлення людини про праведність, що виникли в різні часи і в різні епохи. З іншого боку, відзначаємо вектори трансформації аналізованого катаконцепту крізь зміну погляду людини на духовну природу (*saint* → *Lord's people, brethren* → *brothers* → *believers*), що розкриває багатогранність натури людської особистості.

Пропонуємо розглянути у межах макроконцепту FAITH IN GOD актуалізацію катаконцепту SINFULNESS, що репрезентує людину, яка "навмисно порушує волю Бога, відступає від заповідей і закону Божого" [6]. Елементи, що розкривають досліджуваний катаконцепт у біблійному дискурсі, представлені рядом лексичних одиниць, а саме: *fault, sin / to sin, sinner, transgressor, wicked people, treacherous, (to be) unfaithful, to break*

faith, to trespass тощо, що дозволяють надати оцінки вчинкам людини та охарактеризувати її внутрішній світ у межах дискурсу різночасових версій Біблії.

Аналіз сакрального та сучасного дискурсів досліджуваних версій Писання з'ясував, що лексеми *fault* [Exod. 5: 16, 1 Sam. 29: 3, Psalm 19: 12], *sin* [Gen. 4: 7, 18: 20, Levit. 8: 14, Numb. 29: 28, 1 Sam. 15: 25, Jerem. 17: 3], *sinner* [Psalm 26:9, Proverbs 11:31, James 4: 8, 1 Peter 4: 18], *transgressor* [Psalm 51: 13, Isaiah 53: 12, Luke 22: 37], *unjust* [Psalm 43: 1], *unbeliever* [1 Corinthians 6: 6, 2 Corinthians 6: 14] є універсальними одиницями і здебільшого залишаються незмінними.

У більшості випадків моделювання духовного обліку людини відбувається за допомогою мовних одиниць, що зазнали субституцій синонімами з ідентичною семантичною ознакою "грішний": наприклад: *unrighteousness* (KJV, ASV, ESV) → *wickedness* (NIV) [Psalm 92: 15], *unrighteous* (KJV, ASV, ESV) → *unjust* (NIV) [Hebrews 6: 10], *unbelievers* (KJV) → *unfaithful* (ASV, ESV) → *unbelievers* (NIV) [Luke 12: 46]. У досліджуваних дискурсах біблійних версій спостерігаємо ротації одиниць, що є повними архаїзмами, що застаріли в прямому номінативному значенні, на кшталт: *infidel* "невіруючий" (KJV) → *unbeliever* (ASV, ESV, NIV) [2 Corinthians 6: 15, 1 Tim.5: 8], *transgressors* "грішник" (KJV, ASV, ESV) → *sinner* (NIV) [Psalm 37: 38], проте їхня субституція сучасним еквівалентом сприяє модифікації "внутрішнього" образу біблійної людини крізь трансформацію знакового змісту катаконцепту SINFULNESS та симпліфікує розуміння тексту сучасним адресатом крізь модернізацію канонів біблійного мовлення.

Субституції лексичних одиниць на позначення гріховної людини реалізують синонімічну заміну слова та поняття, що розкривають людські пороки, об'єктивуючи негативні якості характеру, та конструюючи, таким чином, загальний образ людини у біблійному дискурсі:

- грішник: *sinners* (KJV, ASV, ESV) → *wicked people* (NIV) [1 Sam. 15: 18, Ecclesiastes 8: 12];
- зрадець: *transgressors* (KJV) → *treacherous* (ASV, ESV) → *unfaithful* (NIV) [Proverbs 2: 22];
- правопорушник: *transgressors* (KJV, ASV, ESV) → *lawbreakers* (NIV) [James 2: 9];
- злочинець: *He that is unjust...* (KJV) → *He that is unrighteous...* (ASV) → *Let the evildoer...* (ESV) → *Let the one who does wrong...* (NIV) [Rev. 22: 11] тощо.

Варто додати, що атрибутивні одиниці з семою "грішний" залучаються у сучасному біблійному дискурсі з метою підсилення емоційної напруженості, щоб довести до адресата усю негативність та гріховність такого вчинку: *For the iniquity of his covetousness...* (KJV, ASV) → *Because of the iniquity of his unjust gain...* (ESV) → *I was enraged by their sinful greed...* (NIV) [Isaiah 57: 17].

Таким чином, діахронічне дослідження вербалізаторів позитивних (катаконцепт **RIGHTEOUSNESS**) та негативних (катаконцепт **SINFULNESS**) сутностей макроконцепту **FAITH IN GOD**, що знаходяться в дихотомічних відношеннях, розкриває специфіку трансформації моделі аналізованого макроконцепту в залежності від часу його формування. З одного боку, закладений у внутрішніх формах цих складових базовий концептуальний зміст залишається відносно незмінним (*prophet, God-fearing man, just / righteous, faith, belief, fault, sin, sinner, transgressor, wicked people*), оскільки транслює загальну систему цінностей і життєвих установок біблійної людини та відображає класичні принципи дотримання християнських канонів. З іншого – смислові компоненти вербалізаторів макроконцепту еволюціонують, позбавляючи макроконцепт сакрального забарвлення (*to trespass* → *to break faith* → *to be unfaithful*) крізь впровадження політично коректних одиниць (*merciful men* → *devout men* →

the devout) в умовах модернізації біблійного дискурсу та сучасних еквівалентів (*infidel* → *unbeliever*) під впливом лінгвальних та екстралінгвальних чинників розвитку англійської мовної системи.

Наукова розвідка не є вичерпною і відкриває подальші перспективи дослідження специфіки кореляції між модифікацією лінгвокультурних концептуальних структур й історико-соціо-культурного середовища відповідного біблійного дискурсу.

Література:

1. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – №5-6. – С. 23-35.
2. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики / О. О. Селіванова. – К. : Фитосоціоцентр, 1999. – 148 с.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 263 с.
4. Потебня А. А. Полное собрание трудов: Мысль и язык. Подготовка текста / Ю. С. Рассказова и О. А. Сычева. Комментарии Ю.С. Рассказова. – М. : Изд-во "Лабиринт", 1999. – 300 с.
5. Римашевський Ю. Соціолінгвістика і лінгвокультурологія: спільне і відмінне у підходах до вивчення взаємодії мови та культури / Ю. Римашевський // Мова і суспільство. – 2010. – Вип. 1. – С. 31-37
6. Ринекер Ф., Майер Г. Библейская энциклопедия Брокгауза [Электронный ресурс] / Фритц Ринекер, Герхард Майер; Пер. с нем. В. М. Ивановой, А. А. Карельского, Д. В. Щедровицкого. Кременчуг, Християтска зоря, 1999. – 1226 с. – Режим доступа: <http://logosenc.org/brokgauz>.
7. Enfield N. J. The Cambridge Handbook of Linguistic Anthropology / N. J. Enfield, Paul Kockelman, Jack Sidnell. – UK. : Cambridge University Press, 2014. – 763 p.

8. The King James Version Bible (KJV) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.biblegateway.com/versions/King-James-Version-KJV-Bible>.

9. The American Standard Version (ASV) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.biblegateway.com/versions/American-Standard-Version-ASV-Bible/#booklist>.

10. The English Standard Version (ESV) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.biblegateway.com/versions/English-Standard-Version-ESV-Bible/#booklist>.

11. New International Version (NIV) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.biblegateway.com/versions/New-International-Version-NIV-Bible/#booklist>.